

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till främjande av avsättningen av ägg och fläsk; given Stockholms slott den 13 mars 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström anför:

Vid anmälan den 3 januari 1931 av frågor, tillhörande regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel, framhöll jag under punkt 97 i huvudtiteln, bland annat, att från den jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 juni 1928 tillsatta jordbruksutredningen vore att emotse vissa förslag beträffande organisations- och avsätt-

ningsförhållandena i avseende å äggmarknaden och fläskmarknaden. I enlighet med av mig under nämnda punkt i *nionde huvudtiteln* gjord hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på de framställningar i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagda, för åtgärder till förbättrande i organisatoriskt och merkantilt hänseende av mejerihanteringen samt ägg- och fläskproduktionen m. m. beräkna för budgetåret 1931/1932 ett belopp av 250,000 kronor. Under punkt 10 under *utgifter för kapitalökning* i vad angår jordbruksärenden föreslog Kungl. Maj:t vidare, att riksdagen ville, i avbidan på proposition i ämnet, såsom kapital för lånefond för befrämjande av avsättningen av ägg, fläsk m. m. beräkna för budgetåret 1931/1932 ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Under erinran att Kungl. Maj:t i propositionen nr 138/1931 föreslagit riksdagen att till förbättrande i organisatoriskt och merkantilt hänseende av mejerihanteringen för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor, anhåller jag nu att få anmäla nyss nämnda anslagsärenden, i vad de avse frågorna om åtgärder till främjande av avsättningen av ägg och fläsk.

Vissa av jordbruksutredningen föreslagna åtgärder för fjäderfäskötselns främjande.

Jordbruksutredningen har i ett den 10 februari 1931 dagtecknat betänkande framlagt förslag till vissa åtgärder för fjäderfäskötselns främjande (statens offentliga utredningar 1931: 6).

På grundvalen av i betänkandet lämnad utredning torde jag inledningsvis få meddela följande kortfattade uppgifter om fjäderfäskötselns omfattning och betydelse m. m.

Översikt av
fjäderfä-
skötselns.

Enligt 1927 års jordbruksräkning utgjorde *antalet fjäderfän* inom landet nämnda år: höns 6,852,176, kycklingar 2,418,111, kalkoner 31,612, gäss 101,735, ankor 100,498.

Av totala antalet fjäderfän, 9,504,132, utgjordes alltså 9,270,287 av höns och kycklingar.

I förhållande till den jordbruksidkande befolkningens antal var fjäderfäskötselns mest omfattande i följande län:

		A n t a l f j ä d e r f ä n	
		in a l l e s	per 100 personer av den jordbruksidkande befolkningen
Gotlands	län	313,812	909
Malmöhus	»	1,410,395	905
Kristianstads	»	1,087,452	812
Hallands	»	608,478	739
Göteborgs och Bohus	län	569,129	568
Skaraborgs	län	742,737	495
Blekinge	»	254,367	428
Östergötlands	»	528,504	381
Älvsborgs	»	575,969	372
Uppsala	»	243,764	356
Kalmar	»	422,052	344
Stockholms	»	323,297	339
Kronobergs	»	311,405	335
Örebro	»	309,513	332
Jönköpings	»	363,347	331
Södermanlands	»	300,009	310

Med avseende på antalet fjäderfän å lägenheter och brukningsdelar av olika storlek meddelas följande uppgifter ur 1927 års jordbruksräkning.

Storleksgrupper	Södra och mellersta Sveriges slätthydder	Södra och mellersta Sveriges skogsbygder	Norrland	Hela riket
Lägenheter m. m.	1,071,390	370,464	54,031	1,495,885
0,26— 1 hektar	259,013	141,849	31,475	432,337
1— 2 »	324,024	210,384	51,687	586,095
2— 5 »	720,082	651,544	127,797	1,499,423
5— 10 »	1,011,714	710,724	126,544	1,848,982
10— 20 »	1,268,636	441,982	59,841	1,770,459
20— 30 »	595,061	108,423	8,538	712,022
30— 50 »	463,903	73,797	2 969	540,669
50— 100 »	258,658	48,063	1,626	308,347
Över 100 »	267,814	41,975	824	309,913
Samma	6,240,295	2,798,505	465,332	9,504,132

På lägenheter och jordbruk med mindre än 10 hektar åker kommo 5,863,000 fjäderfän, vilket är 61.7 procent av totala antalet fjäderfän. Det torde härav vara tydligt, att fjäderfäskötseln företrädesvis utgör en förvärvskälla för lägenhetsägare och innehavare av mindre jordbruk.

Fjäderfäskötsets huvudsakliga produkter äro hönsägg samt kött av slaktad fjäderfä. Ifrågavarande produktion beräknas enligt jordbruksutredningens betänkande för år 1927 hava uppgått till följande kvantiteter och värden:

	Ton	Värde kronor
Hönsägg (efter avdrag för kycklingproduktion och förstöring)	34,514	49,891,000
Kött av:		
fullvuxna höns	2,854	2,854,000
kycklingar	1,716	2,860,000
gäss	485	849,000
ankor	360	810,000
kalkoner	150	262,000
		Summa 57,526,000.

De angivna värdebeloppen avse respektive produkters värde hos producenterna. I fråga om ägg beräknas produktionen från år 1927 till år 1929 hava ökats med cirka 7 procent. Då priset samtidigt beräknas hava stigit med 10 öre per kilogram, skulle äggproduktionen sistnämnda år, efter avdrag för kycklingproduktion och förstörda ägg, haft ett värde av 57.1 miljoner kronor. Till ovan beräknade värden torde dessutom böra läggas visst värde för den vid fjäderfäslakten erhållna fjädern.

Fjäderfäprodukterna finna avsättning huvudsakligen inom landet. I fråga om ägg har produktionen under de senaste åren vunnit sådan omfattning, att ganska betydande kvantiteter kunnat exporteras, såsom närmare framgår av nedanstående översikt över *in- och utförsel av ägg* åren 1925—1929.

	Införsel		Utförsel		Exportöverskott	
	Ton	kronor	Ton	kronor	Ton	kronor
1925	638	1,236,000	818	1,664,000	180	428,000
1926	1,092	1,838,000	1,830	3,485,000	738	1,647,000
1927	161	284,000	3,920	6,607,000	3,759	6,323,000
1928	248	523,000	3,888	6,584,000	3,640	6,061,000
1929	253	502,000	5,267	8,976,000	5,014	8,474,000.

Införsel av ägg förekommer huvudsakligen från Danmark. Exporten sker nästan uteslutande till England och Tyskland. Av hela exporten kommo år 1929 74.4 procent på det förra och 25.1 procent på det senare landet. Tidigare har Englands övervikt i berörda avseende varit ännu mera utpräglad.

In- eller utförsel av levande fjäderfä förekommer icke i större omfattning. I fråga om kött av fjäderfä är förhållandet liknande, för så vitt det gäller utförseln. Däremot äger införseln i detta fall viss betydelse.

Under de senaste åren har densamma sålunda uppgått till inemot 200 ton med ett värde av omkring 300,000 kronor.

Omsättningen av ägg på den *internationella marknaden* beräknas för närvarande omfatta en kvantitet av omkring 600,000 ton årligen. De främsta exportländerna äro Kina och Holland, efter vilka följa Polen, Danmark, Belgien, Ryssland, Irländska fristaten, Frankrike och Jugoslavien. De ojämförligt främsta importländerna för ägg äro Storbritannien och Tyskland med en införsel av respektive 227,000 och 180,000 ton år 1929.

Till belysning av de senaste årens *prisutveckling för ägg* å den svenska marknaden återges följande med hänsyn till omsättningens säsongvariationer vägda årsmedeltal av priser, som betalats för färska ägg till äggförsäljningsföreningar i Götaland.

	År 1925	1926	1927	1928	1929	1930
Öre per kilogram	166	154	145	151	154	c:a 130.

I minuthandeln hava äggen betingat cirka 50 öre högre pris än de ovan angivna. Märkas bör, att äggpriserna på olika konsumtionsorter förete stora skiljaktigheter, vilket givetvis återverkar på de till producenterna i olika landsdelar betalade priserna.

Å den engelska marknaden (London) hava år 1930 ägg från Irländska fristaten och Danmark betalats högre än andra utländska ägg. Närmast i pris hava härefter följt holländska, svenska, franska och belgiska ägg.

På fjäderfäskötselns område inom riket arbetar *Sveriges allmänna fjäderfäavelnsförening* (S. A. F. F.), som äger underavdelningar (länsföreningar) i samtliga län utom Norrbottens samt har till uppgift att främja och förbättra landets fjäderfäskötsel i tekniskt, ekonomiskt och organisatoriskt avseende. Föreningens medlemsantal har på senaste tiden visat kraftig tillväxt och utgjorde år 1930 12,383. Föreningen åtnjuter sedan år 1904 statsbidrag för sin verksamhet. För budgetåret 1930/1931 har å riksstaten till fjäderfäavelns befrämjande anvisats ett anslag av 40,000 kronor. Förenämnda länsföreningar erhålla anslag från hushållningssällskapen och i vissa fall även landstingen inom sina respektive områden.

I avseende å gällande *bestämmelser om import och export samt märkning av ägg* må erinras om följande.

Sedan hösten 1926 gälla vissa bestämmelser om märkning av importerade ägg. I kungörelsen den 10 augusti 1926 (nr 404) angående bestämmelser att iakttagas vid införsel till riket av hönsägg har sålunda föreskrivits, att införsel av hönsägg med vissa undantag får äga rum endast under villkor, att äggen äro på tydligt och varaktigt sätt stämplade med ordet »import» eller dess förkortning »imp.» samt med namnet å det land, där de alstrats.

I kungörelsen den 5 april 1929 (nr 43) angående bestämmelser att iakttagas vid utförsel till Storbritannien av ägg med däri genom kungörelsen

Vissa bestämmelser i avseende på ägy.

den 18 oktober 1929 (nr 354) vidtagen ändring har stadgats, att höns- och ankägg av svenskt ursprung icke må utföras till Storbritannien, med mindre äggen äro på tydligt och varaktigt sätt stämplade med ordet »Swedish» samt beträffande kylhusägg och konserverade ägg därjämte ordet »Coldstored» respektive »Preserved». Bestämd färg, storlek och form å stämplarna föreskrives.

Liksom i flertalet andra äggexporterande länder av någon betydelse finnas numera även i Sverige särskilda statliga bestämmelser rörande utförseln av hönsägg, syftande till att stärka de svenska äggens konkurrensförmåga på den utländska marknaden genom uppställande av vissa minimifordringar i fråga om äggens kvalitet samt föreskrifter om äggens sortering och förpackning på ett med hänsyn till handelsmetoderna i importländerna ändamålsenligt sätt. Äsyftade bestämmelser, vilka trädde i kraft den 1 januari 1930, innehållas i Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 oktober 1929 (nr 355) med vissa bestämmelser att lända till efterrättelse vid utförsel ur riket av hönsägg samt lantbruksstyrelsens kungörelse den 6 november samma år med särskilda föreskrifter för begagnande av Svenska smörprovningarnas varumärke för ägg (runmärket). I den förra kungörelsen föreskrives, att svenska hönsägg ej få utföras ur riket annorledes än i förpackning, försedd med runmärket. Rättighet att begagna runmärket meddelas av styrelsen för Svenska smörprovningarna.

I kungörelsen den 18 oktober 1929 (nr 356) angående märkning av kylhusägg och konserverade ägg stadgas, att för avsalu avsedda ägg, vilka lagras vid temperatur, som på artificiell väg nedbragts under den eljest rådande, eller behandlats med konserveringsmedel, skola på själva äggen märkas med ordet »kylhusägg» respektive »konservägg» eller motsvarande engelska beteckning.

Grunddragen
av jordbruks-
utredningens
förslag.

Jordbruksutredningen anför i avseende å fjäderfäskötselns utvecklingsmöjligheter sammanfattningsvis följande.

Den förut lämnade redogörelsen rörande fjäderfäskötseln har givit vid handen, att denna produktionsgren är av ganska stor betydelse både ur folkhushållningens synpunkt och såsom förvärvskälla. Nettoproduktionen i Sverige beräknades för år 1929 hava uppgått till omkring 37,000 ton ägg, varav 32,000 ton förbrukades inom landet, samt 5,600 ton kött av fjäderfä, som praktiskt taget helt stannade i Sverige. Produktionsvärdet beräknades för samma år hava uppgått till 65 miljoner kronor. Då större delen av produkterna försäljes, ger fjäderfäskötseln sina utöfvere ett välbehövt bidrag till deras inkomster. Av redogörelsen framgår också, att fjäderfäskötseln kan utvidgas i mycket hög grad. En sådan ökning kan genomföras, utan att den i större utsträckning inkräktar på det materiella grundlaget (areal, fodertillgång m. m.) för andra produktionsgrenar, samtidigt som likväl ökad sysselsättning och inkomst kan beredas för vida befolkningskretsar. En vidare utveckling av fjäderfäskötseln är därför mycket önskvärd och synes böra vara föremål för statsmakternas omsorg. Vare sig fjäderfäskötseln har mindre eller större omfattning, är det av vikt, att produktionens bedrivande och avsättningen av produkterna äro ändamåls-

enligt ordnade, för att bästa möjliga ekonomiska utbyte skall kunna uppnås. Uppnåendet för närvarande utav bättre ekonomiskt resultat av fjäderfäskötseln och ännu mera dess fortsatta utvecklingsmöjligheter torde emellertid i främsta rummet vara beroende utav avsättningens rationella ordnande, varför avsättningsfrågorna nu påkalla särskild uppmärksamhet.

En för avsättningen mycket gynnsam utvecklingstendens är otvivelaktigt tillfinnandes, nämligen den raska ökningen av konsumtionen utav fjäderfäprodukter såväl inom- som utomlands. Samtidigt göra sig emellertid i olika länder starka strävanden gällande, vilka tendera att i hög grad skärpa konkurrensen på marknaden.

I anslutning härtill framhåller jordbruksutredningen, att Sverige måste lägga särskild vikt vid att saluföra en förstklassig vara såväl i fråga om exporten som beträffande avsättningen å den inrikes marknaden, vilken senare ju absorberade den ojämförligt största delen av landets äggproduktion. Beträffande de på området förefintliga bristerna inhämtas av utredningens betänkande i huvudsak följande.

Verkställda undersökningar hava givit vid handen, att de marknadsförda svenska äggen ofta förete allvarliga brister i kvalitetshänseende. Som exempel anföres, att de till exportpackerierna inlevererade äggen i en del fall till cirka 20 procent och i andra fall ända till 50 procent utgöras av ägg, vilka måste utgallras såsom sekunda eller odugliga. De utsorterade sekunda äggen få ej exporteras och säljas därför inom landet utan att allmänheten som regel upplyses om deras mindervärdiga beskaffenhet. Då dessutom många handlare, som sälja uteslutande på den inhemska marknaden, icke undersöka och sortera äggen samt vidare lagring av ägg till skada för deras kvalitet ofta förekommer hos såväl producenter som mellanhänder, synes det tydligt, att genomsnittskvaliteten å de inom landet försålda äggen icke kan motsvara befogade anspråk.

De huvudsakliga orsakerna till nyssberörda missförhållande anses för det första ligga i slarv och okunnighet hos producenterna beträffande värpredenas renhållning samt äggens intagning, behandling och förvaring ävensom i underlåtenhet att leverera äggen i rätt tid till köparen, merendels beroende på förhoppning om stigande priser. Även uppköpare kvarhålla ofta äggen i spekulationssyfte. Vidare inverka vissa förhållanden i samband med ägghandelns organisation ofördelaktigt på äggens kvalitet m. m. Större delen av de saluförda äggen säljas i första hand till handlare på landsbygden och i mindre samhällen, varvid producenterna i utbyte tillhandla sig behövlige varor. På grund av sitt intresse att erhålla likvid för sålunda försålda varor och att behålla kunderna överser handlaren ofta med brister å de levererade äggen. Kontroll av äggens kvalitet sker i regel först, då dessa komma till grosshandlaren eller exportörens packningslokal, och, eftersom äggen icke äro stämplade, kan då icke avgöras, vilka producenter som levererat de underhålliga äggen, utan handlaren får vidkännas eventuella prisavdrag.

Här antydda förhållanden anses återverka menligt även på de inom landet verksamma s. k. äggföreningarnas möjlighet att ställa önskvärda anspråk på sina leverantörer ifråga om äggens beskaffenhet. Ifrågavarande föreningar, vilka näst handlarna äro de främsta primära uppköparna av ägg, uppskattas till ett antal av omkring 250 stycken med en årsomsättning av något över 4000 ton ägg. Större delen av föreningarna äro anslutna till olika större äggexportföreningar eller äggcentraler. Jord-

bruksutredningen framhåller, att äggföreningarna haft stor betydelse för äggavsättningens ordnande och höjande av äggens kvalitet men att arbetet i sistberörda avseende försvåras genom att producenterna hava möjlighet att sälja till handlare, som ställa mindre anspråk på äggens kvalitet.

Med avseende på ägghandelns organisation anföres vidare, att densamma är alltför splittrad, vilket bland annat medför, att tillförseln till enskilda orter blir ojämn och att vid anhopad tillförsel prisläget tryckes och upplagring blir nödvändig, varvid äggens kvalitet försämras. Ökad koncentration inom ägghandeln anses därför behövlig för att möjliggöra bättre överblick över marknaden samt en lämpligare fördelning av tillförseln.

Beträffande kycklingar och slaktat fjäderfä framhålles, att särskild organisation för avsättningen i stort sett saknas. Då ifrågavarande avsättning spelar en ej oväsentlig roll för fjäderfäskötselekonomi, anses även denna fråga böra uppmärksammas, varvid strävandena åtminstone tillvidare torde böra inriktas på att tillgodose det inhemska behovet av härberörda produkter.

Jordbruksutredningen finner fjäderfäskötselekonomin lida av vissa brister även i produktionstekniskt hänseende. Såsom ett bevis härför anföres, att medelvärpningen per höna och år utgör endast 97 ägg i hela landet och i många län blott 84 ägg, medan man i välskötta höngårdar kommer upp till 150 ägg och däröver. För avhjälpande av ifrågavarande brister anses behöfligt, att producenterna bibringas ökad kunskap i fjäderfäsköttsel genom lämplig undervisning, upplysning och rådgivning.

Enligt jordbruksutredningens mening bör staten lämna sin medverkan för fjäderfäskötselekonomis främjande genom åtgärder för:

- 1) upplysning och undervisning rörande såväl produktionens rätta be drivande som produkternas behandling och marknadsförande, däri inbegripet upplysning om avsättningens ordnande på föreningsväg;
- 2) kvalitetens höjande och inrikeshandelns ordnande; samt
- 3) utvecklande och stärkande av producenternas organisationer.

I avseende å frågan om upplysnings- och undervisningsverksamheten må följande anföras ur betänkandet.

Behov av upplysning och undervisning anses föreligga icke minst med hänsyn till att en avsevärd del av fjäderfäodlarna utgöras av industriarbetare, hantverkare, lägenhetsinnehavare och andra, vilka hava ringa eller ingen erfarenhet rörande husdjursskötsel i övrigt. Ej mindre viktigt är, att undervisning beredes den stora kategori av fjäderfäodlare, som utgöres av mindre jordbrukare, då fjäderfäskötselekonomin för dessa kan bliva en värdefull binäring. Möjligheterna att förskaffa sig fackutbildning i fjäderfäsköttsel äro för närvarande starkt begränsade. År 1928 anordnades genom samverkan mellan S. A. F. F. och Hammenhögs lantmannaskola en utbildningskurs för fjäderfäskötare, som sedermera årligen upprepats. Upplysnings- och undervisningsverksamhet, avsedd för en större allmänhet, utövas i viss omfattning av S. A. F. F., hushållningssällskapen och i samband med den lägre lantbruksundervisningen. Den av S. A. F. F. förmedlade upplysningen sker huvudsakligen genom konsulterande verksamhet, föredrag, kurser, broschyrer och artiklar i pressen, men

på grund av bristande medel har föreningens ifrågavarande verksamhet måst bliva jämförelsevis begränsad, och vid densamma har intresset för ett ändamålsenligt ordnande av avsättningsförhållandena icke kunnat i högre grad stimuleras. Av hushållningssällskapen hava, delvis i samverkan med S. A. F. F:s länsföreningar, i några fall specialkurser i fjäderfäskötsel anordnats, varjämte konsulterande verksamhet utövas inom vissa sällskaps områden. Fjäderfäskötseln torde vidare understundom ingå i undervisningsplanen för de av sällskapen anordnade allmänna jordbrukskurserna m. m. Beträffande den lägre lantbruksundervisningen gäller, att undervisning i fjäderfäskötsel torde ingå i planen för flertalet skolor.

Jordbruksutredningen finner den hittillsvarande upplysnings- och undervisningsverksamheten på fjäderfäskötselns område behäftad med betydande brister. Ifrågavarande brister anses huvudsakligen sammanhänga med otillfredsställande organisation av arbetet och bristande samverkan de olika anordnarna emellan, brist på ett tillräckligt antal fackutbildade rådgivare och undervisare samt otillräckliga penningmedel. Påtagligast och mest hämmande är bristen på fackutbildade undervisare.

För avhjäljande av ovan berörda brister förordar jordbruksutredningen för det första anställande av särskilda instruktörer i fjäderfäskötsel hos S. A. F. F:s länsföreningar eller eventuellt hushållningssällskapen, för vilkas utbildning speciella instruktörskurser med vissa mellanrum skulle anordnas. Instruktörerna skulle få till huvudsaklig uppgift att tillhandagå fjäderfäodlarna med råd och anvisningar beträffande fjäderfäskötselns tekniska bedrivande och produkternas tillvaratagande, rätta behandling och marknadsförande, att verka för bildning av och ökad anslutning till äggförsäljningsföreningar och andra organisationer för tillvaratagande av fjäderfäodlarnas intressen, att arbeta för ordnande av undervisningskurser på fjäderfäskötselns område och därvid medverka som ledare och lärare, att driva propaganda för höjande av produkternas kvalitet samt att delta i kampen mot smittsamma fjäderfäsjukdomar. Jordbruksutredningen anser vidare, att särskilda kurser böra anordnas för utbildning av skötare och ägare av större fjäderfägårdar. Anslagsbehovet beräknas uppgå för en fjäderfäskötarkurs till 7,900 kronor och för en instruktörskurs till 4,200 kronor. Till instruktörernas avlöning anses staten böra bidra med 2,000 kronor per år och instruktör. Under förutsättning, att en första instruktörskurs anordnas under år 1931, beräknar jordbruksutredningen, att 10 instruktörer skulle kunna anställas i början av år 1932. Härför skulle erfordras statsanslag av 20,000 kronor för helt år räknat.

Beträffande frågan om åtgärder för höjande av fjäderfäprodukternas kvalitet och inrikeshandelns ordnande framhåller jordbruksutredningen, att såväl upplysningen som utvecklandet av försäljningsföreningarnas verksamhet här spelar en stor roll. För kvalitetsförbättringen torde emellertid därutöver krävas speciella åtgärder för standardisering och för kontroll av att varans beskaffenhet vid försäljning inom landet eller export motsvarade den åsatta kvalitetsbe-teckningen. I den mån det gällde kontrollen över exporterade ägg, hade av utredningen inhämtade upplysningar givit vid handen, att de nuvarande bestämmelserna visat sig i stort sett tillfredsställande. Med hän-

syn till den ständigt ökade konkurrensen på utlandsmarknaden anses dock angeläget att ytterligare höja kvaliteten, för vilket ändamål utredningen förordar vissa åtgärder för kontrollens skärpning. Jordbruksutredningen diskuterar även olika tänkbara åtgärder för att förbättra kvaliteten å de inom landet försålda äggen samt kommer härvid till den slutsatsen, att man tillsvidare i främsta rummet bör söka att på frivillighetens väg och genom organiserad samverkan avhjälpa de rådande missförhållandena. Skulle berörda strävanden icke leda till åsyftat resultat, syntes det emellertid böra ankomma på staten att utfärda effektiva bestämmelser för ifrågavarande ändamåls vinnande.

Då det gäller frågan om åtgärder för utvecklande och stärkande av producenternas organisationer, skiljer jordbruksutredningen på dels de ideella föreningarna, d. v. s. de i S. A. F. F. samordnade fjäderfäavelsföreningarna i olika län, dels producenternas ekonomiska föreningar, bestående av äggförsäljningsföreningar av olika typer och benämningar (äggföreningar, äggkretsar, äggcentraler, äggexportföreningar m. m.). Till förstnämnda föreningsgrupp ifrågasättes, såsom förut visats, statsbidrag för anställande av fjäderfäinstruktörer.

Beträffande de ekonomiska föreningarna skall i ett senare sammanhang utförligare redogöras för de av jordbruksutredningen framförda synpunkterna och förslagen. Här skall endast i korthet omnämnas, att jordbruksutredningen anser ifrågavarande föreningsrörelse, ehuru för närvarande bristfälligt organiserad, äga stor betydelse bland annat för äggkvalitetens höjande och att dess stärkande och utvecklande utgör ett viktigt medel att upphjälpa fjäderfäskötseln i ekonomiskt hänseende och ordna avsättningen av dess produkter. På grund härav anses staten böra lämna föreningsrörelsen visst ekonomiskt stöd, för vilket syfte jordbruksutredningen förordar dels inrättande av en fjäderfälånefond med ett begynnelsekapital av 100,000 kronor, ur vilken större ekonomiska föreningar med uppgift att sörja för behandling och avsättning av fjäderfäprodukter skulle kunna tilldelas lån för anskaffande av här för nödiga anläggningar och utrustning, dels anvisande av 15,000 kronor för budgetåret 1931/1932 att av Kungl. Maj:t disponeras för främjande av andelsrörelsens utveckling bland fjäderfäodlarna i skilda delar av landet.

Mot jordbruksutredningens förslag, i vad det gäller planläggningen av de för utbildning av fjäderfäskötare föreslagna kurserna, hava reservationer avgivits av ledamöterna herrar *Axel Pehrsson i Bramstorp* och *Gerhard Strindlund*, varjämte den förstnämnde anmält avvikande mening beträffande planläggningen av de kurser, som förordats för utbildning av instruktörer i fjäderfäskötsel, ävensom beträffande sättet för instruktionsverksamhetens understödjande och bedrivande.

Departement-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, avse de av jordbruksutredningen framlagda förslagen dels anvisande av statsbidrag för anordnande av utbildningskurser för fjäderfäskötare och instruktörer i fjäder-

fäskötsel samt för anställande av sådana instruktörer hos Sveriges allmänna fjäderfäavelsförenings länsföreningar eller hushållningssällskapen, dels ock inrättande av en fjäderfälånefond och anvisande av organisationsbidrag för stödjande av andelsrörelsen å fjäderfäskötselns område. Av vissa skäl finner jag det icke vara lämpligt eller ens möjligt att till omedelbar behandling upptaga jordbruksutredningens förslag i dess helhet. Den knappa tiden för ärendets beredning i och för framläggande av proposition till årets riksdag — betänkandet inlämnades till jordbruksdepartementet den 21 februari 1931 — har icke medgivit inhämtande av yttranden från vederbörande ortsmyndigheter. Då dylika yttranden dock torde böra vara tillgängliga, innan ståndpunkt tages till ärendet i vad det avser frågan om statsbidrag till anordnande av utbildningskurser för fjäderfäskötare och instruktörer i fjäderfäskötsel samt för anställande av sådana instruktörer, har jag icke nu kunnat upptaga dessa delar av utredningen till behandling. För övrigt synes berörda undervisningsfråga lämpligen böra upptagas till slutlig prövning i samband med den under fortsatt beredning varande frågan om den lägre lantbruksundervisningens ordnande, med vilken den står i nära sammanhang. Ett ytterligare skäl för att icke nu framlägga frågorna om nyssberörda utbildningskurser och instruktionsverksamhet till avgörande synes mig ligga däri, att inom jordbruksutredningen olika meningar framträtt beträffande kursernas närmare planläggning och anordning samt instruktionsverksamhetens bedrivande m. m.

Med avseende på de förslag av jordbruksutredningen, som avse åtgärder för utvecklande och stärkande av andelsrörelsen å fjäderfäskötselns område, anser jag däremot, att en omedelbar omprövning bör komma till stånd. I anförda syfte har jordbruksutredningens betänkande i de delar, som behandla nyssberörda förslag, remitterats till lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, statskontoret, Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening och Sveriges allmänna lantbrukssällskap, vilka däröver avgivit utlåtanden. Förslagen hava i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga avgivna utlåtanden. Ändringsförslag och erinringar i enskilda punkter hava dock i vissa fall framförts, vilka skola närmare beröras i det följande.

Jag övergår nu att närmare behandla jordbruksutredningens förslag i vad angår inrättande av en statens fjäderfälånefond för utlämnande av lån till andelsföreningar för anläggande av äggpackerier m. m.

Då den föreslagna fjäderfälånefonden skulle avse att bereda andelsföreningar på fjäderfäskötselns område förbättrade lånemöjligheter för anskaffande av anläggningar och utrustning, erforderliga för deras affärsverksamhet, synes det vara av betydelse för frågans bedömande att först något närmare undersöka berörda andelsrörelses tidigare utveckling samt dess nuvarande omfattning och arbetsinsats.

Statens
fjäderfälåne-
fond.

Jordbruks-
utredningen.

I jordbruksutredningens betänkande meddelas härutinnan i huvudsak följande upplysningar.

Ägg-
föreningarnas
utveckling.

De första äggföreningarna i vårt land bildades enligt tillgängliga uppgifter redan på 1880-talet. Efter en nedgångsperiod på 1890-talet tog rörelsen åter fart och ett betydande antal föreningar bildades i olika delar av landet, de flesta i Malmöhus och Kristianstads län. Enligt uppgifter år 1908, vilka dock äro ofullständiga, funnos då i landet 209 äggförsäljningsföreningar. Många av dessa och under senare år bildade föreningar hava emellertid numera upphört eller föra en tynande tillvaro. Delvis kan denna tillbakagång skrivas på kristidens konto, men de viktigaste orsakerna torde dock få sökas i andra omständigheter, som längre fram komma att beröras. Ett exempel på liknande bakslag i senare tid erhålles från Bohuslän, där år 1922 58 föreningar bildades, av vilka år 1930 endast 10 voro i verksamhet.

Samtidigt har dock föreningsrörelsen på vissa håll gått betydligt framåt och konsoliderats. De framgångsrika resultaten hava i regel vunnits, där de små föreningarna på ett tidigt stadium slutit sig samman till en central förening, vilken härigenom fått tillräckligt stor äggkvantitet för att driva självständig grosshandel samt verkat sammanhållande och ledande för de anslutna föreningarna. Tre sådana föreningar finnas, nämligen Svenska äggexportföreningen, Degeberga, grundad 1906, Västgöta äggexportförening, Skara, grundad 1909, och Södra Kalmar läns äggexportförening, Kalmar, grundad 1923. Till denna kategori kan även räknas Äggförsäljningsföreningen Åhus, grundad 1901, ehuru den icke är uppbyggd såsom en central för anslutna småföreningar utan såsom en vanlig äggförening fastän med stor omfattning och många uppsamlingsställen. Dessa fyra föreningar omsatte år 1929 2,572 ton ägg till ett värde av omkring 4,3 miljoner kronor. Antalet till desamma anslutna föreningar utgjorde 142 stycken, ägguppsamlingsställenas antal var 302 och de anslutna producenternas cirka 16,400. Under år 1930 har ytterligare en central sammanslutning bildats i Halland.

I övrigt finnes inom olika län ett antal spridda äggföreningar, vilka sälja till enskilda exportörer eller andra köpare. Det är bland dessa fristående föreningar avgången varit stor. Åtskilliga hava dock kunnat utvecklas och få en ganska betydande omsättning. Fullständiga uppgifter över föreningarnas nuvarande antal och omsättning saknas, men enligt verkställd uppskattning torde omkring 250 föreningar finnas, de flesta i Kalmar, Kristianstads och Malmöhus län. Föreningarnas årsomsättning beräknas till omkring 4,000 ton ägg med ett värde av cirka 7 miljoner kronor, motsvarande ungefär 14 procent av hela salukvantiteten inom landet.

Så långt erhållna upplysningar giva vid handen, äro såväl äggföreningar som exportföreningar bildade enligt formen utan personlig ansvarighet. Många föreningar äro dock icke registrerade såsom ekonomiska föreningar. Leveransplikt är i regel föreskriven. Medlemmarnas kapitalinsats i bestående föreningar har från början genomgående varit mycket låg och i äggföreningarna utgått med viss insats per medlem (vanligen 1 à 2 kronor) eller per höna (5 à 10 öre). Av centralerna hava två en insats av 10 kronor för varje ansluten förening, en annan har 1 krona för varje 10-tal medlemmar i föreningarna. I något fall har insatskapitalet senare ökat genom att viss del av årets vinst överförts till detta, men vanligen

har anskaffningen av eget kapital skett genom avsättning till fonder. I de mindre föreningarna har kapitalavsättningen dock merendels varit mycket obetydlig, något som för de fristående små föreningarna utgör en stor svaghet.

Med avseende på frågan om åtgärder för utvecklande och stärkande av ifrågakvarande föreningsrörelse anför jordbruksutredningen följande.

Åtgärder
för andels-
rörelsens
främjande.

Den stora avgången bland de under årens lopp bildade föreningarna förklaras delvis av de förhållanden, varunder ägghandeln i allmänhet bedrivits, men torde dock huvudsakligen hava berott på särskilda orsaker, till vilka få räknas organisatoriska svagheter inom föreningsrörelsen. Man kan bland annat konstatera frånvaron av bestämd plan och ledning för rörelsens utveckling, varigenom föreningsbildandet till största delen resulterat i en mängd små föreningar, som arbetat var och en för sig och på grund av sin ringa omsättning merendels icke kunnat bedriva självständig affärsrörelse, varför de blivit beroende av någon köpare. Därigenom har erforderlig sammanhållning mellan de olika föreningarna eller samfällid strävan emot större mål merendels icke heller kunnat uppnås. En stor svaghet har också beträffande mindre, fristående föreningar varit den otillräckliga kapitaltillgången.

Äggförsäljningsföreningarnas betydelse för erhållande av en god äggkvalitet samt för försäljningens ordnande är dock ställd utom varje tvivel och har givetvis varit störst, där rörelsen nått en högre utveckling och mognad. Jordbruksutredningen anser, att en vidare utveckling och ett rationellt organiserande av de ekonomiska föreningarna utgör det bästa medlet och ett nödvändigt sådant för att få fram goda kvaliteter och att bringa varorna i ett förstklassigt skick ända fram till konsumenterna. Därjämte utgöra strävandena att söka åstadkomma en starkare och mera omfattande föreningsrörelse det enda sätt, som synes kunna komma i fråga för att söka åstadkomma en större koncentration och bättre organisation i hela ägghandeln. Genom föreningarna komma de uppnådda resultaten slutligen till största möjliga del producenterna till godo. Föreningarna äro också de lämpligaste organen att omhändertaga avsättningen av slaktat fjäderfä och i många fall för anskaffning av behövsartiklar för fjäderläskötseln. På dessa grunder utgör, enligt jordbruksutredningens mening, utvecklandet av den ekonomiska föreningsrörelsen det måhända viktigaste medlet att icke blott ordna avsättningen utan även upphjälpa fjäderfäskötseln i ekonomiskt avseende samt bereda bättre förutsättningar för vidare framsteg inom densamma. Utredningen räknar också med att såväl den med statsmedel understödda verksamheten för utvecklande av lantmännens ekonomiska föreningsrörelse som den föreslagna ökade verksamheten i fjäderfäavelsföreningarna skall bliva fruktbarande på detta område. Liksom beträffande vissa andra producentorganisationer, exempelvis de på mejerihanteringens område, torde emellertid speciell hjälp från statens sida vara påkallad. Innan utredningen närmare ingår på anslagsfrågan, torde först få angivas vissa önskemål ifråga om denna föreningsrörelsens organisatoriska byggnad och verksamhet.

Då erfarenheten tydligt visat, att små fristående äggföreningar äro mindre arbetsdugliga och hava svårt att bestå i konkurrensen med privata handlande, bör strävan gå ut på att få större sammanslutningar till stånd. En sådan större sammanslutning, här kallad äggcentral, bör omfatta ett

större produktionsområde och vara av sådan omfattning, att den kan anställa en kunnig ledare, hålla eget packeri med erforderlig utrustning för undersökning och packning, eventuellt även anläggning för konservering av ägg. Packeriet bör förläggas vid den naturliga utfartsvägen från föreningens uppsamlingsområde, så vitt möjligt centralt, på det att frakterna vid äggens uppsamling ej skola bliva för dryga. Är föreningen stor och flera utfartsvägar finnas, kunna två eller flera packerier anläggas. En utveckling emot bildande av dylika större föreningar torde vara att förorda. De olika äggcentralernas verksamhetsdistrikt böra bestämt avgränsas, så att de ej gripa in i varandra. Äggcentralerna kunna vara uppbyggda antingen såsom de nuvarande äggexportföreningarna, sålunda med ett antal mindre föreningar såsom medlemmar, eller såsom vanliga äggföreningar med producenterna såsom direkta medlemmar, ehuru föreningen då göres så stor, att den fyller förut angivna anspråk. I sistnämnda fallet måste föreningen upprätta ett flertal ägguppsamlingsställen. Den förstnämnda föreningstypen synes äga större utvecklingsmöjligheter och lättare kunna genomföras, där nyorganisation förestår. De fristående små föreningar, som nu finnas, böra sålunda, sedan verksamhetsdistrikten bestämts, sammanföras till äggcentraler, men även där nyorganisation från botten måste företagas, bör äggcentral från början planläggas.

Till äggcentralen anslutna äggföreningar böra vara enkla till sin organisation och fungera såsom uppsamlingsorgan för äggen samt såsom förmedlare i övrigt emellan centralen och producenterna. Äggföreningarnas ställning till sin central bör vara sådan, att den senare kan utöva ett bestämmande inflytande på deras verksamhet.

Äggcentralerna böra, vad den inrikes avsättningen beträffar, ordna äggförsäljningen på ett sådant sätt, att de icke avyttra äggen förr än å konsumtionsorterna och så vitt möjligt sälja till utminuteringsaffärer och motsvarande köpare därstädes, varigenom minsta antal mellanled uppstår samt föreningarna vinna större trygghet för att äggen nå konsumenterna i ett gott skick. Däremot torde icke vara ändamålsenligt, att äggcentralerna ordna egen utminutering annat än möjligen vid uppsamlingsställen. För att bliva i stånd att hålla en efter behovet avpassad tillförsel till sina kunder måste äggcentralerna vara beredda att i viss omfattning lagra ägg genom konservering, eventuellt också insättning på kylhus. Centralerna torde också vara de lämpligaste organen att omhändertaga avsättningen av fjäderfä, närmast utslagshöns. För detta ändamål synes det önskvärt, att de på lämpliga platser inrätta gödnings- och slaktanstalter, dit utslagshöns inköpas från producenterna för att efter gödning slaktas, prepareras, sorteras och försäljas, något som särskilt är av betydelse i de från avsättningsorterna mera avlägset belägna produktionsområdena. Om någon anstalt av berörd art icke anlägges, torde centralerna i varje fall böra underlätta avsättningen av fjäderfä genom att förmedla försäljningen. Centralerna kunna också anlägga äggkläckningsanstalter för att från dessa förse producenterna med kycklingar av goda hönsstammar. Genom dylika anordningar ernås bland annat möjlighet att få fram kycklingar, som komma i värpåldern vid lämplig årstid. Då de mindre producenterna ofta hava svårt att få ruvhönor vid önskelig tidpunkt samt det är oekonomiskt att vid mindre hönsgårdar hava egna äggkläckningsmaskiner, synes en genom äggcentralerna i större skala ordnad äggkläckning kunna utgöra en lämplig åtgärd för hönsstammens ändamålsenliga förnyelse.

Av vikt är, att äggcentralerna samarbeta beträffande försäljningens ordnande såväl vid export som försäljning å den inrikes marknaden. Det synes bland annat önskligt, att de å viktiga inhemska konsumtionsorter upprätta gemensamma försäljningsorgan. Samarbete är också önskvärt för ordnande av propaganda och för upprätthållande av enhetlighet i kvalitet, för att ernå bättre överblick över marknaden och i övrigt för tillvaratagande av gemensamma intressen. Det torde icke vara lämpligt att här söka uppdraga närmare riktlinjer för ett dylikt samarbetes gestaltning. Enligt vad jordbruksutredningen har sig bekant pågå emellertid förberedelser för öppnande av ett närmare samarbete mellan befintliga äggförsäljningsorganisationer.

Frågan om finansieringen av föreningarnas verksamhet måste ägnas särskild uppmärksamhet. Till äggcentraler anslutna äggföreningar behöva icke stort kapital, om äggcentralen, såsom sig bör, avräknar de från medlemmarna levererade äggen inom en vecka. Om äggföreningen betalar till producenterna kontant vid leveransen, bestämmes det nödvändigt erforderliga kapitalet av ägglikviden för en vecka jämte kostnaden för äggglådor och våg, sammanlagt 3 å 4 procent av årsomsättningssumman. I något fall förekommer, att äggcentralen i förskott tillhandahåller pengar för en veckas inköp, och under sådana förhållanden blir äggföreningens kapitalbehov ännu mindre. Tidigare har varit brukligt och på vissa håll förekommer ännu, att föreningar lämna likvid till producenterna först efter en eller två veckor. Detta tillvägagångssätt bör användas endast i nödfall och såsom en övergångsform, innan nödigt kapital hunnit anskaffas. Äggföreningarna böra eftersträva att i sin helhet finansiera rörelsen med eget kapital, och av vikt är såväl med hänsyn till sammanhålningen inom föreningen som till oförutsedda tillfälliga behov, att detta icke begränsas till minsta erforderliga belopp utan nödig reserv upplägges.

Äggcentralernas kapitalbehov i förhållande till omsättningen är givetvis avsevärt större än äggföreningarnas. Om kostnaderna för packnings- och lagerlokaler icke tagas i betraktande samt lagring för egen risk icke bedrivs i någon större omfattning, torde kapitalbehovet vid försäljning till utlandet eller avlägsna inhemska konsumtionsorter kunna beräknas till cirka 10 procent av årsomsättningssumman. Genom undvikande av lagring samt genom försäljning till köpare, som lämna kontant betalning, kunna kapitalanspråken givetvis minskas. Har föreningen egna packnings- och lagerlokaler samt bedriver mera omfattande lagring, kan kapitalbehovet å andra sidan tidvis uppgå till det dubbla och mera av förut anförda. Någon hänsyn har då icke tagits till kapitalbehov för eventuella gödnings- och äggkläckningsanstalter. De nu befintliga äggcentralernas verksamhet har till en början huvudsakligen finansierats genom lån. Numera kunna de tre äldsta tillgodose kapitalbehovet inom nuvarande verksamhetsram huvudsakligen genom egna medel.

Den nu brukliga insatsen i äggföreningarna, vanligen 1 krona per medlem eller 5 å 10 öre per höna, uppgår i regel icke till 1 procent av årsomsättningen och förslår sålunda icke att giva dessa föreningar tillräckliga medel för sin verksamhet, än mindre att dessutom tillföra äggcentralerna nödigt kapital. Fördenskull har ifrågasatts att genom höjda insatser från början bereda föreningarna en mera solid ställning. Föreningsmän på området hava emellertid undantagslöst förklarat, att kontantinsatserna i äggföreningarna icke kunna sättas till nämnvärt högre belopp än de ovan

anförda, när de i så fall bli mera till skada än hjälp för föreningarnas utveckling och verksamhet genom att hindra anslutningen till desamma. I vissa äldre föreningar erläggas av dessa skäl numera icke alls några insatsbelopp vid inträdet. Jordbruksutredningen håller före, att något högre insatsbelopp än de nu brukliga böra och kunna tillämpas i nya föreningar, men tydligen kunna insatserna icke sättas så högt, att föreningarna härigenom få sitt kapitalbehov tillgodosett. Föreningarna hava därför intet annat val än att till en början huvudsakligen finansiera sin verksamhet genom lån, något som särskilt gäller äggcentralerna, samt att sedan konsolidera sin ställning genom årliga avsättningar.

Ett förslag om statligt ekonomiskt stöd åt andelsrörelsen på äggförsäljningens område framlades av Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening i skrivelse den 24 september 1929. Nämda stöd borde enligt fjäderfäavelsföreningens mening lämnas i form av lån till äggföreningarna för att av dem disponeras såsom rörelsekapital, närmast för kontant likvidering av äggleveranserna under äggförenings första verksamhetstid. Lånen borde utgå med belopp, som motsvarade likvid för äggleveranserna under högst två veckor. Sagda belopp beräknades uppgå till i genomsnitt cirka 300 kronor för varje ny förening. Som villkor för erhållande av dylika lån angavs bland annat, att insatsbeloppet i äggföreningen bestämts till minst 5 kronor per medlem, att insatsen kontant inbetalts, att stadgarna innehölle uttryckliga bestämmelser om betryggande kapitalbildning hos föreningen, att lån måtte innehavas under högst tio år, varav de två första utan amortering och ränta, samt att för lånet ställdes säkerhet i form av medlemmarnas garantiförbindelser, lydande å dubbla insatsbeloppet. För ifrågavarande utlåningsrörelse beräknades ett belopp av tillhoppa minst 150,000 kronor bliva erforderligt. Härav borde 75,000 kronor anvisas för närmaste budgetår. Lånemedlen skulle enligt förslaget förvaltas av allmänna fjäderfäavelsföreningen.

Jordbruksutredningen anser i likhet med fjäderfäavelsföreningen, att ekonomiskt stöd till andelsföreningarna på detta område är mycket önskvärt. Såsom framgått av det förut anförda, är sådant stöd emellertid mera av behovet påkallat till äggcentraler än till primära äggföreningar. Tydligen är det icke förenat med några större svårigheter att bilda primära äggföreningar, när ett stort antal sådana under årens lopp kommit till stånd, ehuru flertalet senare upphört. En för saken intresserad föreningsstyrelse torde också utan allt för stora svårigheter kunna uppbringa det tämligen blygsamma kapitalbelopp, som erfordras för en mindre förenings verksamhet. Det synes icke heller vara önskvärt att främja tillkomsten av mindre föreningar, om åtgärder icke samtidigt vidtagas för dessas sammanslutning till äggcentraler. Som villkoret om begränsad personlig ansvarighet dessutom torde väsentligt hindra anlitaandet av den utav S. A. F. F. föreslagna lånemöjligheten samt förvaltningen vid långivning till så små belopp sannolikt bleve både besvärlig och förhållandevis kostsam, vill utredningen icke tillstyrka lånerörelse i denna form. Om någon hjälp till rörelsekapital skulle lämnas, så borde det enligt utredningens mening hellre givas såsom organisationsbidrag utan återbetalningsskyldighet till nya äggföreningar, dock under villkor att äggförening vore ansluten till någon äggcentral. En annan väg, som ännu mera skulle främja bildandet av äggcentraler och i någon mån förhjälp dem till rörelsekapital, vore att lämna organisationsbidrag till nya centraler med exempelvis 2 kronor för varje medlem i till central anslutna äggföreningar. I detta sammanhang

må påpekas, att tyska staten lämnat avsevärda kontanta bidrag till äggförsäljningsorganisationer. På grund av principiella betänkligheter mot att på detta sätt gynna blott en grupp av försäljningsföretag på området finner sig utredningen dock icke böra tillstyrka en sådan åtgärd.

Enligt utredningens mening är det däremot lämpligt och önskvärt, att staten bereder större ekonomiska föreningar, som hava till uppgift att sörja för behandling och avsättning av ägg och andra fjäderfäprodukter (äggcentraler), förbättrade möjligheter att skaffa sig härför nödiga anläggningar och utrustning genom att lämna lån härtill. Äggcentralernas utveckling och verksamhet bör härigenom komma att främjas. Sådana lån böra ävenledes kunna utlämnas till äggcentraler eller andra föreningar för anläggande av äggkläckningsanstalter.

För sagda ändamål föreslår jordbruksutredningen inrättande av en särskild lånefond, förslagsvis kallad *statens fjäderfälånefond*. Lån ur denna skulle lämnas till ekonomiska föreningar för följande ändamål:

för anläggande, inrättande eller inköp av äggpackeri med tillhörande inredning och utrustning, vartill räknas konserveringsanläggning för ägg; för om- eller tillbyggnad av packeri eller vidtagande av tekniska förbättringar i sådant;

för anläggande eller inrättande av gödnings- och slaktanstalt för fjäderfä; samt

för anläggande eller inrättande av äggkläckningsanstalt med tillhörande utrustning.

Lånebeloppets storlek skulle, enligt utredningen, i likhet med vad som föreskrivits beträffande lån ur statens mejerilånefond fastställas till högst fem sjattedelar av kostnaden för anläggning och utrustning utan någon begränsning i övrigt. Även med avseende på lånens förräntning och amortering skulle gällande författningsbestämmelser beträffande lån ur mejerilånefonden kunna följas. Detta innebure tillämpande av en räntefot av 4.5 procent per år från lyftningsdagen samt att de två första åren från lånebeloppets lyftande skulle bli amorteringsfria. Därefter skulle amortering ske med lika belopp årligen under det antal år, som för varje särskilt lån bestämdes. Amorteringstiden borde dock beträffande lån för teknisk utrustning och tekniska förbättringar bestämmas till högst 10 år samt beträffande annat lån till minst 10 och högst 20 år.

Vid prövning och avgörande av låneärenden borde bedömande ske icke blott beträffande anläggningens ändamålsenlighet ur teknisk synpunkt. Särskild vikt torde även böra fästas vid att den bleve lämpligt förlagd, varjämte det borde eftersträvas att genom låneverksamheten befrämja en planmässig uppdelning av vederbörande organisationers verksamhetsområden. Då en förenings område ofta kunde komma att gripa in i eller sträcka sig över flera län, skulle låneförmedlingen icke lämpligen kunna handhavas av hushållningssällskapen. Lånen borde därför beviljas av lantbruksstyrelsen samt utlämnas av statskontoret, som också skulle pröva erbjuden säkerhet och i övrigt förvalta låneföretaget.

Som behovet av äggpackerier i södra Sverige till väsentlig del vore tillgodosett samt då utrymme för packning och förvaring av ägg även komme att erhållas i smörprovningarnas kontrollstationer, torde enligt jordbruksutredningen begynnelsekapitalet i den föreslagna lånefonden kunna begränsas till 100,000 kronor. Jordbruksutredningen förutsätter emellertid, att en ökning snart nog kommer att visa sig behövlig, särskilt när äggförsäljningen i övriga delar av landet blir i större omfattning organiserad genom producentsammanslutningar.

Yttranden.

Lantbruksstyrelsen förmäler sig intet hava att erinra emot jordbruksutredningens förslag i vad detta avser lån för sådana anläggningar som packnings-, lagrings- och konserveringslokaler, vilka anläggningar direkt äro avsedda att sätta försäljningsföreningarna i tillfälle att fylla sin uppgift. Med avseende på jordbruksutredningens förslag, att de s. k. äggcentralerna skulle kunna erhålla lån även för inträttande av gödningsanstalter med tillhörande slakterier samt äggkläckningsanstalter, anför styrelsen, att, om också dylik verksamhet avser att vara en hjälp för medlemmarna, det dock syntes styrelsen, som om densamma skulle innebära vissa moment, som låge utanför centralernas egentliga arbetsområde och som kunde äventyra hela verksamhetens framgång eller åtminstone göra verksamheten i hög grad komplicerad. Enligt styrelsens förmenande torde det vara lämpligare, att eventuellt behövliga gödnings- och äggkläckningsanläggningar finge utveckla sig såsom självständiga fristående affärsföretag. Även om sådana företag skulle ordnas enligt andelsformen, anser sig *lantbruksstyrelsen* böra ifrågasätta, huruvida icke ett utanordnande av statslänemedel för ändamålet kunde medföra konsekvenser, som jordbruksutredningen kanske knappast förutsett, i det att statsmakterna härigenom komme att utsträcka sin låneverksamhet till helt oprövade områden. För egen del anser sig styrelsen icke, åtminstone för närvarande, böra tillstyrka en sådan åtgärd.

Även om lånerätten begränsas såsom ovan föreslagits, ifrågasätter *lantbruksstyrelsen*, huruvida den av jordbruksutredningen föreslagna avsättningen av 100,000 kronor till fjäderfållånefonden för budgetåret 1931/1932 kan anses tillfyllest, om föreningsverksamheten på området skall få någon större omfattning, något som styrelsen icke anser uteslutet. *Lantbruksstyrelsen* framhåller, att det av jordbruksutredningen föreslagna beloppet motiverats bland annat därmed, att utredningen ifrågasätter, att packningslokaler för ägg i viss utsträckning komme att förefinnas i de av riksdagen beslutade kontrollbyggnaderna för smör och ägg i Malmö och Göteborg. Vid den utredning, *lantbruksstyrelsen* för närvarande på *Kungl. Maj:ts* uppdrag verkställer rörande utförandet av dessa kontrollbyggnader, hade det emellertid — enligt styrelsens uttalande — visat sig, att de smörexportörer, som samtidigt exportera ägg, allmänt uttalat den meningen, att de icke lämpligen kunna använda sig

av eventuellt i statens kontrollbyggnader anordnade lokaler för äggpackning. Användningen av dessa lokaler förmenades komma att medföra större kostnader, än äggexporten kunde bära, vartill komme, att äggpackningen krävde tillgång till större personal, än som lämpligen torde bära sammanföras i dessa statens kontrollhus. Ett inrymmande av lokaler för äggpackning komme givetvis också att avsevärt fördyra kostnaderna för kontrollhusens uppförande. Redan på utredningens nuvarande stadium syntes det lantbruksstyrelsen klart, att styrelsen komme att förelägga Kungl. Maj:t förslag om begränsning av kontrollhusens omfattning till lokaler enbart för smörhandelns behov. Därest Kungl. Maj:t skulle godkänna ett sådant förslag, komme givetvis anspråken på en statens fjäderfälänefond att bli större, än utredningen beräknat. För egen del föreslår lantbruksstyrelsen, att redan från början för ändamålet anvisas ett belopp av 400,000 kronor.

Statskontoret framhåller, att enligt jordbruksutredningens förslag skulle lånen ur fjäderfälänefonden beviljas av lantbruksstyrelsen utan förmedling av hushållningssällskapen samt utlämnas av statskontoret. Statskontoret anser emellertid sådana anordningar bära träffas, att låneförmedlingen komme att handhavas av hushållningssällskapen. Den övervakande verksamhet, sällskapen kunde utöva i de olika orterna i fråga om de låneunderstödda företagens skötsel, vore av stor betydelse, och frånvaron av en dylik verksamhet ökade givetvis den risk, som måste anses förbunden med en långivning sådan, som den nu föreslagna. Med avseende på jordbruksutredningens förslag, att lån från fjäderfälänefonden, i likhet med vad som stadgats beträffande lån ur mejerilänefonden, skulle kunna utlämnas till belopp, motsvarande högst 5% av kostnaden för anläggning och utrustning, uttalar statskontoret följande. Därest avsikten vore, att, om en låneförmedling genom hushållningssällskapen icke komme till stånd, såsom säkerhet för ett beviljat lån skulle godtagas inteckning upp till nämnda gräns, ansåge sig statskontoret hava än större anledning, än när statskontoret uttalade en liknande uppfattning i fråga om inteckningssäkerhet för lån ur mejerilänefonden, att nu framhålla, att ämbetsverket icke kunde finna ett dylikt hypotek betryggande. Skulle sådan säkerhet anses bära godtagas, anser statskontoret, att särskild föreskrift härom borde meddelas.

Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening uttalar, att på grund av den allt starkare konkurrens, som råder på utlandsmarknaden, och med hänsyn till de åtgärder, som av våra största äggköpare vidtagas i syfte att öka intresset för inom respektive länder producerade varor, behovet av modernisering av redan förefintliga packerier blivit allt större. Vidare framhålles, att för närvarande stort intresse för organiserandet av ägghandeln finnes inom län, där sådan organisation ej tidigare funnits, och att frågan om anläggandet av kläckningscentraler och gödningsstationer är aktuell i flera län. Föreningen tillstyrker därför på det liv-

ligaste förslaget om inrättande av en statens lånefond för underlättande av ovan berörda anläggningars åstadkommande.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap omnämner, att inom dess sektion för äggförsäljningsföreningar förslag utarbetats, avseende åstadkommandet av ett ordnat ekonomiskt samarbete på detta marknadsområde, varvid enligt planen de lokala äggföreningarna böra sammanslås till äggcentraler av lämplig omfattning och äggcentralerna i sin ordning sammanföras i en ekonomisk riksorganisation.

Lantbrukssällskapet framhåller, att ett väl organiserat ekonomiskt samarbete på förevarande marknadsområde är en nödvändig förutsättning för vinnande av bättre avsättningsförhållanden. Ett dylikt samarbete anses också utgöra ett viktigt medel för åstadkommande av den förbättring av fjäderfäprodukternas kvalitet, som är en grundförutsättning för ett gynnsamt resultat av denna produktionsgren. Sällskapet uttalar vidare, att de av jordbruksutredningen framlagda förslagen angående ifrågavarande föreningsverksamhet i allt väsentligt överensstämmer med de inom sällskapets äggsektion främjda synpunkterna samt att förslagen i fråga äro väl avvägda och av stor betydelse för utvecklande och stärkande av producenternas organisationssträvanden på ifrågavarande område.

I fråga om de föreslagna villkoren för lån ur fjäderfälånefonden ifrågasätter lantbrukssällskapet skärpning i så måtto, att dylika lån endast utlämnas till äggcentral, som är ansluten till en äggcentralernas riksorganisation eller förbinder sig att ingå i dylik, när en sådan bildats. Det framhålls, att man genom en sådan bestämmelse skulle i avsevärd grad kunna befärja det kommersiella samarbete mellan äggcentralerna på såväl export- som inlandsmarknaden, vilket är en nödvändig förutsättning för en rationellt ordnad avsättning av fjäderfäavelns produkter. En äggcentral, som eventuellt ställer sig utanför dylikt samarbete, borde i varje fall icke erhålla förmånen av lån ur den föreslagna lånefonden. Med avseende på storleken av det kapital, som för nästa budgetår skulle avsättas till fjäderfälånefonden, erinrar lantbrukssällskapet, att jordbruksutredningens förslag utgår från att de nuvarande föreningarnas behov av äggpackerier och övriga anläggningar är till väsentlig del fyllt, varför lånefonden beräknats behöva tagas i anspråk huvudsakligen av nybildade äggcentraler. Enligt vad lantbrukssällskapet inhämtat föreligger emellertid ett betydande lånebehov även för vissa äldre äggexportföreningar, varför sällskapet ifrågasätter en avsättning till lånefonden av 150,000 kronor för budgetåret 1931/1932.

Departements-
chefen.

Genom den av jordbruksutredningen framlagda utredningen beträffande den ekonomiska föreningsrörelsen å fjäderfäskötselns område synes vara ådagalagt, att denna rörelse visserligen hittills haft svårigheter av olika art att kämpa mot, vilka inverkat hämmande på dess ut-

veckling, men att densamma likväl i de fall, där den blivit ändamålsenligt organiserad och vunnit större anslutning, gjort betydelsefulla insatser för äggmarknadens ordnande och äggkvalitetens höjande och därigenom verkat till fromma icke blott för äggproducenternas utan även för konsumenternas intressen. Lika med jordbruksutredningen anser även jag, att vid det fortsatta arbete för åstadkommande av bättre ordnade avsättningsförhållanden för fjäderfäprodukter och deras kvalitativa förbättring, vilket otvivelaktigt är starkt av behovet påkallat, strävandena att utveckla och stärka producenternas andelsrörelse böra ingå såsom ett huvudsakligt led. Endast på denna väg torde det vara möjligt att i ekonomiskt avseende verksamt upphjälpa ifrågavarande för stora befolkningsgrupper viktiga näringsgren.

Principiellt sett bör visserligen gälla, att fjäderfäprodukternas avsättning m. m., på sätt som sker å andra näringsområden, ordnas och finansieras av producenterna själva. Denna grunduppfattning synes emellertid icke böra hindra, att det allmänna, särskilt då behovet såsom i förevarande fall kan anses trängande, träffar lämpliga anstalter för att stödja och uppmuntra näringsidkarnas organisatoriska arbete för självhjälp. Åtgärder av berörda innebörd hava ju också tidigare vidtagits i fråga om vissa andra produktionsgrenar. Då beredandet av särskilda lånemöjligheter till stöd för andelsrörelsen å fjäderfäskötselns område synes mig vara ägnat att i nyssberörda avseende fylla en viktig uppgift, anser jag, att den föreslagna fjäderfälånefonden bör komma till stånd.

Med avseende på de ändamål, för vilka lån ur fonden skulle kunna utlämnas, finner jag de av lantbruksstyrelsen gjorda erinringarna mot jordbruksutredningens förslag beaktansvärda. Liksom nämnda styrelse anser jag, att ifrågavarande långivning bör avse sådana anläggningar och inventarier, som erfordras för äggcentralernas äggförsäljningsverksamhet, d. v. s. äggpackerier samt lager- och konserveringslokaler jämte tillhörande inredning och teknisk utrustning, varemot centralerna åtminstone tillvidare icke synas böra beredas lån ur fonden för anordnande av gödningsanstalter för fjäderfä jämte slakterier samt äggkläckningsanstalter, då det i dessa fall gäller företag, beträffande vilka lämpligheten av en kombinerad äggförsäljningsverksamhet torde kunna anses omtvistlig. I varje fall synes det mig erforderligt, att ytterligare erfarenheter samlas beträffande gödnings- och äggkläckningsverksamhetens lämpligaste anordning och utvecklingsmöjligheter, innan frågan om låneunderstöd till densamma upptages till avgörande.

Den av jordbruksutredningen föreslagna avsättningen till fonden för budgetåret 1931/1932, 100,000 kronor, har av såväl lantbruksstyrelsen som Sveriges allmänna lantbrukssällskap ansetts för låg. De för berörda uppfattning anförda, ovan återgivna skälen finner jag vägande. En större avsättning än den nämnda synes mig motiverad även ur den synpunkten, att, om ifrågavarande låneunderstöd inom den

närmare framtiden skola kunna på ett mera verksamt sätt tjäna det åsyftade ändamålet, lånemöjligheterna icke böra vara alltför snävt begränsade. Å andra sidan torde här avsedda lånebehov knappast kunna förväntas bliva av den storlek under nästa budgetår, att avsättning av ett så högt belopp, som lantbruksstyrelsen föreslagit, erfordras. Jag anser, att ifrågakvarande avsättning för budgetåret 1931/1933 lämpligen bör bestämmas till ett belopp av 200,000 kronor.

Statskontoret har uttalat, att lånen ur fjäderfållånefonden borde förmedlas av hushållningssällskapen. De härför anförda skälen kunna visserligen anses beaktansvärda, men det synes mig dock knappast behöfligt eller lämpligt att vidtaga en sådan anordning. Märkas bör nämligen, att låneärendena i förevarande fall torde kunna beräknas bliva jämförelsevis fåtaliga och att det därför icke bör bereda den myndighet, som får sig lånebeviljandet anförtrott, större arbete eller svårighet att förskaffa sig nödiga upplysningar om låneunderstödda föreningars skötsel och kvalifikationer i övrigt som låntagare. Vidare synes en svårighet för den av statskontoret föreslagna anordningen ligga däri, att en förenings verksamhet kan sträcka sig till flera hushållningssällskaps områden. Jämväl må framhållas, att med avseende på den vid fjolårets riksdag beslutade mejerilånefonden, med vilken den nu föreslagna fonden synes närmast jämförlig, låneförmedling genom hushållningssällskapen icke föreskrivits. Å andra sidan finner jag det lämpligt, att yttrande över låneansökan om möjligt inhämtas från det hushållningssällskap, inom vars område lånesökanden är hemmahörande.

Med avseende på statskontorets uttalande beträffande säkerheten för de lån, som skulle utlämnas ur den föreslagna fonden, vill jag framhålla, att grunderna i detta fall synas böra bliva av samma innebörd, som de i fråga om mejerilånefonden tillämpade, d. v. s. att för lån skall ställas säkerhet, som statskontoret finner sig kunna godkänna.

Vad av lantbrukssällskapet ifrågasatts angående skärpning av lånevillkoren i så måtto, att lån endast skulle beviljas äggcentraler, som anslutit sig till eller förbunde sig att ingå i en riksorganisation, synes mig, om än till syftet välbetänkt, knappast böra föranleda uttryckliga författningsbestämmelser. Härmed bör emellertid icke vara uteslutet, att lånesökande förenings ställning till de allmänna organisationssträvandena inom fjäderfäskötseln tages i betraktande vid låneansökningens prövning.

Med avseende på räntefot, amorteringstid och övriga nu ej berörda villkor för lån ur fjäderfållånefonden anser jag lika med jordbruksutredningen, att bestämmelserna genomgående böra bliva av samma innehåll, som de för lån ur mejerilånefonden gällande. Detta innebär, att räntefoten skulle bliva 4.5 procent och att amorteringstiden, efter förloppet av två amorteringsfria år, skulle utgöra högst 10 år beträffande lån för vidtagande av tekniska förbättringar samt minst 10 och högst 20 år beträffande andra lån. Vidare skulle lån kunna beviljas till högst

1/2 av kostnaden för de med lånet avsedda åtgärderna. Lånen skulle beviljas av lantbruksstyrelsen samt utlämnas av statskontoret, som även skulle, såsom nyss anförts, hava att pröva och godkänna erbjuden säkerhet samt förvalta fonden. Det torde böra tillkomma Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med sålunda tillstyrkta grunder meddela i ämnet erforderliga författningsbestämmelser.

Såsom förut anförts, föreslår jordbruksutredningen förutom ovan behandlade lånefond även anvisande av statsanslag till ett belopp av 15,000 kronor för budgetåret 1931/1932 till befrämjande av andelsrörelsen å fjäderfäskötselns område. I denna fråga anför jordbruksutredningen följande.

Vid strävandena att inom olika distrikt bygga upp andelsföreningar för äggavsättningens ordnande är det av vikt, att organisationsverksamheten icke såsom merendels hittills varit fallet blott tager sig uttryck i spridda ansatser till bildande av småföreningar. Dessa utgöra ofta icke tillräcklig grundval för en äggcentral inom området, och det är fara värt, att de åter upphöra, innan ett sådant samlande och ledande försäljningsorgan hinner komma till stånd. Det har också visat sig, att en väl skött äggcentral väcker organisationssträvandena i trakten till liv och i övrigt genom sin verksamhet stimulerar intresset för äggproduktionen, vilket resulterar i efterhand stigande tillförsel.

Tydligen krävas fördenskull planmässiga och organiserade ansträngningar i syfte att inom tämligen kort tid få producenterna inom äggcentrals planerade verksamhetsområde i större omfattning anslutna till äggföreningar samt att sammanföra dessas försäljning med undantag för den rent lokala under en central, som sedan successivt kan utvecklas. I detta organisationsarbete måste intresserade personer i de ifrågakommande trakterna engageras, och det är önskvärt, att producenterna genom lämpliga representanter komma att aktivt deltaga häruti, såväl vid förberedelserna som vid genomförandet. Lämpligen torde dessa frågor kunna tagas om hand av samma organ, som skola hava ledningen av de ovan föreslagna länsinstruktörernas verksamhet, nämligen vederbörande läns fjäderfäavelsförening eller hushållningssällskap eller genom dessa tillsatt kommitté. Jordbruksutredningen förutsätter, att allmänna fjäderfäavelsföreningen och Sveriges allmänna lantbrukssällskap i samverkan utöva en ledande och rådgivande verksamhet i detta organisationsarbete, tillhandahålla sakkunnig hjälp, stadgeförslag m. m. Denna verksamhet bör kunna bedrivas med hjälp av de medel, som ställts till dessa organisationers förfogande. Till organisationsarbetet i olika landsdelar behövas emellertid också medel för nödvändiga kostnader, såsom reseersättning till ledamöter vid beivrande av sammanträden, arvode och reseersättning till personer, som eventuellt särskilt anlitas, trycksaker och porton. Man torde icke kunna förutsätta, att erforderliga medel för sagda ändamål kunna uppbringas på orten från hushållningssällskap eller andra. Önskvärt vore fördenskull, att vissa organisationsbidrag kunde erhållas från staten. Jordbruksutredningen har så mycket större anledning framföra förslag här om, enär 1930 års riksdag anslagit medel för liknande ändamål på mejerihanteringens område. I likhet med sistnämnda anslag synas medel till främjande av andelsrörelsens utveckling bland fjäderfäod-

Anslag för befrämjande av andelsrörelsen å fjäderfäskötselns område.

Jordbruksutredningen.

larna böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att disponeras såsom bidrag till bestridande av de med föreslagna arbete förenade kostnader.

Organisationsspörsmålen på förevarande område torde kunna väntas inom nära framtid bliva aktuella i omkring 15 län. Med beräkning av ett genomsnittligt bidragsbehov av 1,000 kronor för varje län skulle för nästa budgetår ett statsanslag av 15,000 kronor sålunda vara erforderligt.

Yttranden. Med avseende på jordbruksutredningens förevarande förslag framhåller *lantbruksstyrelsen* — med anledning av utredningens uttalande, att Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening och lantbrukssällskapet i samverkan borde utöva den ledande och rådgivande verksamheten vid ifrågavarande organisationsarbete — att ansvaret för organisationsarbetet enligt lantbruksstyrelsens förmenande borde helt läggas på endera av dessa organisationer, då ett divisionsansvar på ifrågavarande område knappast torde medföra några fördelar.

Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening anför, att inom flera av dess länsföreningar för närvarande ett stort och framgångsrikt arbete utföres för bildande av äggföreningar. Vid organisationsarbetet har det emellertid många gånger visat sig svårt att uppbringa medel för därmed förenade kostnader, varför det föreslagna anslaget å 15,000 kronor komme att fylla ett känt behov. Föreningen framhåller, att för organisationsarbetets bästa bedrivande samverkan mellan densamma och Sveriges allmänna lantbrukssällskap bör åvägabringas, varvid även en lämplig fördelning av ifrågavarande statsanslag bör åstadkommas.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag redan framhållit i samband med frågan om inrättande av en fjäderfälänefond, synes mig andelsrörelsen på fjäderfäskötselns område äga betydelsefulla uppgifter att fylla, varför dess utvecklande och stärkande torde kunna anses utgöra ett viktigt allmänt intresse. Då av jordbruksutredningens undersökning framgår, att föreningsrörelsen i fråga hittills icke uppnått den omfattning och den ändamålsenlighet i organisatoriskt hänseende, som erfordras för att densamma skall kunna i önskvärd grad fylla sitt ändamål, föreligger tydligen behov av ett fortsatt målmedvetet och energiskt organisationsarbete på området. För att underlätta och befrämja berörda organisationsarbete bör staten enligt min uppfattning lämna visst bidrag för dess bekostande, på liknande sätt som förut skett i fråga om motsvarande arbete på mejerihandlingens område. Det av jordbruksutredningen framlagda förslaget rörande anvisande för budgetåret 1931.1932 av 15,000 kronor för ifrågavarande ändamål vill jag därför biträda. Anförda belopp synes böra beviljas som reservationsanslag samt ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att, efter närmare utredning om anslagsbehovet i varje särskilt fall, disponeras såsom organisationsbidrag för andelsrörelsens utveckling på fjäderfäskötselns område.

Vad beträffar den av lantbruksstyrelsen berörda frågan om ledningen av ifrågavarande organisationsarbete och ansvaret för detsamma, finner jag liksom nämnda styrelse ändamålsenligt, att för enhetlighets och planmässighets vinnande endast en organisation bör intaga den ledande ställningen. Då Sveriges allmänna lanbrukssällskap numera såsom centralorgan omhänderhaver organisationsarbetet på vissa andra områden av jordbrukets andelsrörelse och samlat erfarenhet i hithörande ämnen samt genom upprättande av en sektion för äggförsäljningsföreningar i viss mån inrättat sig för ändamålet i fråga, synes det mig ligga närmast till hands, att nämnda sällskap även i förevarande fall omhändertager den centrala ledningen av organisationsarbetet, varvid dock givetvis får förutsättas, att samråd kommer till stånd med Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening. Ett närmare övervägande och ståndpunktstagande i denna fråga torde emellertid lämpligen böra ske först i samband med disponerandet av det ovan föreslagna organisationsbidraget.

Av lantbruksstyrelsen framställt förslag om åtgärder för utvidgad kontroll beträffande fläskexporten.

Jag övergår nu till viss föreliggande fråga berörande avsättningsförhållandena för fläsk. Vad fläskmarknaden och speciellt exporten av fläsk beträffar, torde fläskets kvalitet, icke minst tack vare andelsslakterirörelsens utveckling, efterhand alltmer förbättrats, så att detsamma numera i allmänhet fyller ganska högt ställda anspråk. På grund härav intager också svenskt fläsk för närvarande en någorlunda gynnsam ställning på den engelska marknaden, praktiskt taget den enda till vilken svenskt fläsk exporteras. Den svenska fläskexporten uppnådde under 1930 sitt hittillsvarande maximum med 27,800 ton, innebärande en stegring från 1929 med omkring 8,000 ton. Av tidigare år uppvisar 1927 med en fläskexport av 26,700 ton den största kvantiteten.

Exporten till England består huvudsakligen av saltat sidfläsk (bacon och ham) och är, fränsett den allmänna sanitära kontrollen över för export avsett kött och fläsk, beträffande nyss nämnda slag av fläsk underkastad vissa särskilda kontrollföreskrifter. Berörda föreskrifter återfinnas i kungörelsen den 1 april 1927 (nr 74) med vissa bestämmelser angående anbringande av särskilt inregistrerat märke, s. k. runmärke, å fläsk samt kungörelsen samma dag (nr 75) angående ändrad lydelse av § 6 i förordningen den 10 oktober 1913 (nr 242) angående kontroll vid utförsel av kött. Ifrågavarande författningar, vilka närmast föranletts av i England uppställda villkor beträffande det dit införda fläskets kvalitet, innehålla olika bestämmelser beträffande de villkor i sanitärt hänseende och i fråga om saltning m. m., som fläsket skall uppfylla för att kunna godkännas för export till England, jämte föreskrift angående märkning av

sålunda godkänt fläsk medelst runmärkets åsättande. Nämda märke har av myndigheterna i England godkänts såsom garanti för att därstädes gällande importvillkor blivit uppfyllda, och rättigheten att använda detsamma kan praktiskt taget anses utgöra en nödvändig förutsättning för export av bacon till nämnda land.

Den hittillsvarande statliga kontrollen över fläskexporten har, såsom av ovanstående torde framgå, ägt till huvudsakligt syftemål att förhindra utförsel av hälsovadlig eller på annat sätt i sanitärt hänseende olämplig vara. Däremot avser kontrollen icke varans kvalitet med hänsyn till dess handelsvärde, varför hinder ej möter för utförsel av fläsk, som från denna synpunkt är mindervärdigt, varigenom exporten i övrigt lider förfång. Att det svenska fläskets ställning på den engelska marknaden i verkligheten också rönt menlig påverkan av ojämnheter i exporten av berörda art, torde vara otvivelaktigt och bestyrkes av föreliggande upplysningar. Då härtill kommer, att vissa andra exportländer för fläsk, såsom Danmark och Holland, alltmera skärpt sin fläskkontroll i syfte att effektivt säkerställa en hög och jämn kvalitet å exportfläsket, har frågan om behovet av liknande åtgärder i vårt land till stöd för den svenska fläskexporten efterhand vunnit allt större aktualitet. Sålunda har densamma bland annat upptagits till utredning av jordbruksutredningen, som hållit överläggningar i frågan med olika sakkunniga och intresserade, däribland särskilt representanter för exportslakterierna.

Redan vid utfärdandet av den ovan omnämnda kungörelsen nr 74/1927 förutsågs, att längre gående bestämmelser med avseende på kvaliteten av till England exporterat bacon kunde komma att visa sig erforderliga. I förordningens § 5 öppnades sålunda möjlighet till en skärpning och utvidgning av villkoren för rätten att använda runmärket genom stadgandet, att det skulle ankomma på lantbruksstyrelsen att, efter medicinalstyrelsens hörande och i den mån så ansåges erforderligt, fastställa närmare villkor rörande kvaliteten av det till stämpling (med runmärket) avsedda fläsket ävensom utfärda närmare föreskrifter angående kontrollen över att nämnda villkor uppfylldes.

Lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen har efter samråd med jordbruksutredningen i framställning den 6 mars 1931 lämnat en redogörelse för ifrågavarande kontrollfrågas läge samt framlagt vissa synpunkter och förslag med avseende på dess lösning. Berörda framställning är av följande innehåll.

Lantbruksstyrelsen tog redan omedelbart efter utfärdandet av förenämnda kungörelse den 1 april 1927 (nr 74) under övervägande, huruvida särskilda föreskrifter angående runmärkt fläsks kvalitet borde officiellt fastställas eller icke. Efter överläggningar med vederbörande exportörer, som förklarade sig beredda att försöksvis själva ordna frågan om åtgärder till förbättrande och utjämnande av det runmärkta fläskets kvalitet, ansåg styrelsen dock böra anstå med ett officiellt ingripande på

detta område, till dess någon erfarenhet vunnits, om vilka möjligheter som föreläge för exportörerna att utan sådant ingripande upprätthålla det svenska fläskets anseende på världsmarknaden. Erfarenheten har också, enligt vad som framgår av bland annat rapporter från Sveriges lantbruksattaché i England, visat, att det svenska fläskets kvalitet efterhand förbättrats samt att inga berättigade erinringar däremot för närvarande torde kunna göras. Detta relativt gynnsamma läge torde i åtminstone viss mån få tillskrivas en samverkan mellan flera av de större fläskexportörerna, vilka i syfte att söka åvägabringa en utjämning av fläskets kvalitet omedelbart efter runmärkets införande sammanslöto sig till en förening. Till denna förening hava emellertid icke alla slakterier anslutit sig, och antalet utomstående exportörer har under senaste tiden ökat.

Sedan emellertid inom såväl Holland som Danmark vissa statliga åtgärder vidtagits i syfte att effektivt säkerställa en jämn och hög kvalitet på dessa länders exportfläsk ävensom ensartade former för förpackning och märkning av fläsket, har även inom Sverige ifrågasatts, att statliga bestämmelser på detta område borde utfärdas och att dessa bestämmelsers efterlevnad måtte ställas under kontroll. På grund av i ovan nämnda kungörelse lantbruksstyrelsen meddelat bemyndigande att fastställa närmare villkor rörande det runmärkta fläskets kvalitet samt utfärda närmare föreskrifter angående kontrollen däröver och då styrelsen fann det ur alla synpunkter önskvärt att i en fråga, som så intimt berör fläskexporten, handla i samförstånd med vederbörande exportörer, sammankallade styrelsen representanter för de exportörer, som bedriva fläskexport på England, till ett möte i Malmö den 20 februari 1931. Vid detta möte närvaro jämväl såsom representant för medicinalstyrelsen statsinspektören över köttkontrollen H. Hansson och såsom representant för jordbruksutredningen riksdagsmannen A. Pehrsson i Bramstorp.

Vid detta möte enade sig samtliga närvarande om önskvärheten av vidtagande av ytterligare åtgärder till främjande av exportfläskets kvalitet. Man framhöll emellertid, att detta i första hand borde vara en exportörernas egen angelägenhet, och uttalades enhälligt önskvärheten av att en effektiv sammanslutning av exportslakterierna organiserades. Samtliga närvarande representanter för exportörerna anslöto sig också till ett av lantbruksstyrelsen framlagt utkast till plan för en sådan organisation.

Enligt denna plan skulle slakterierna genom sin sammanslutning låta utarbeta och kontrollera genomförandet av erforderliga bestämmelser rörande bacens tillskärning, märkning, sortering och förpackning m. m. Särskilda kommitterade utsågos, som skulle dels uppgöra förslag till dylika bestämmelser, dels tillhandagå lantbruksstyrelsen med råd vid utarbetande av de föreskrifter i fråga om runmärket, som kunde finnas erforderliga för att giva den auktoritet och fasthet åt de tillämnade åtgärderna, vilka jämväl från exportörernas sida ansågos som en nödvändig förutsättning för att strävandena att höja exportfläskets kvalitet skulle bli effektiva. Ur samma synpunkt rådde enighet jämväl därom att, ehuru nämnda sammanslutning själv skulle hava att i detalj övervaka efterlevnaden av fastställda bestämmelser och genom sina egna instruktörer verka för ensartad tillverkning, någon kontroll över exportfläsket under statens medverkan dock vore av behovet påkallad. Denna

kontroll, som åtminstone tillsvidare borde få karaktär av en stickprovskontroll i slakterier och exporthamnar, ansågs böra ske genom en av lantbruksstyrelsen förordnad inspektör.

Då lantbruksstyrelsen icke ännu varit i tillfälle att utarbeta närmare bestämmelser i ämnet, är det icke styrelsen möjligt att nu framlägga någon detaljerad plan för det sätt, varpå denna statliga kontroll bör ordnas. Det är emellertid oundvikligt, att en sådan statlig överkontroll kommer att medföra vissa ekonomiska konsekvenser för statsverket. Lantbruksstyrelsen beräknar emellertid, att statens kostnader härför icke böra komma att, inberäknat inspektörens arvode och reseersättningar, överstiga 15,000 kronor årligen.

Då lantbruksstyrelsen funnit det synnerligen önskvärt, att icke brist på medel skall utgöra hinder för omedelbart anordnande av erforderlig kontroll över exportfläskets kvalitet, har lantbruksstyrelsen efter samråd med jordbruksutredningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas till kontroll av det svenska runmärkta exportfläskets kvalitet m. m.

Yttrande. Över lantbruksstyrelsens framställning har *statskontoret* avgivit infortrat yttrande, i vilket annan erinran ej gjorts, än att statskontoret i förevarande frågas nuvarande läge icke ansett sig äga möjlighet att bedöma det äskade anslagsbeloppets skälighet.

*Departements-
chefen.* Den svenska fläskexporten har under de senaste åren kraftigt utvecklats och utgör numera en viktig inkomstkälla för landets jordbruk. Såsom förut omnämnts, sker ifrågavarande export nästan uteslutande till Storbritannien, och det svenska fläsket torde här efterhand hava tillvunnit sig allt bättre anseende. Å andra sidan kan läget anses mindre tillfredsställande i så måtto, att svenskt bacon å den engelska marknaden prissättes lägre än bacon från vissa andra länder, särskilt Danmark. Som exempel härpå må nämnas, att toppnoteringen i London som regel legat 4 shilling per cwt (50.8 kilogram) högre för danskt bacon än för svenskt under år 1930. Anförda förhållande torde bero på flera orsaker, av vilka en av de viktigaste synes utgöras av den förut omnämnda ojämnheten i det exporterade svenska fläskets kvalitet i förening med otillräcklig anpassning efter den engelska marknads speciella fordringar. För att uppnå en bättre prisrelation till den å världsmarknaden högst betalda varan, vilket från synpunkten av jordbrukets ekonomi måste anses som ett önskemål av stor vikt, icke minst med hänsyn till att exportpriset i huvudsak är normerande även för priset inom landet, synes det därför angeläget, att åtgärder vidtagas, varigenom berörda pristryckande faktorer i möjligaste mån avlägsnas. För att så skall kunna ske, kräves tydligen i första hand ett insiktsfullt och målmedvetet arbete från exportslakteriernas egen sida, men för att detta skall kunna leda

till äsyftat resultat, torde det enligt min uppfattning vara behöfligt, att det allmänna lämnar sin medverkan genom sådana anordningar, att utförelse av mindervärdigt fläsk förhindras och garantier skapas för en hög och jämn kvalitet på exportfläsket. Statens medverkan vid ifrågavarande kontroll torde vara ägnad att hos avnämarna av det svenska fläsket stärka förtroendet till exportvarans kvalitet och beskaffenhet i övrigt.

Vid genomförandet av åtgärder i detta syfte synes det mig lämpligt, att man tillsvidare försöksvis följer de riktlinjer, som uppdragits i den allmänna plan för ifrågavarande spörsmåls lösning, som framlagts i lantbruksstyrelsens framställning. Huruvida berörda plan skall kunna helt omsättas i verkligheten, kommer visserligen delvis att bliva beroende av exportslakteriernas slutliga ställningstagande till densamma, i vilket avseende avgörande ännu ej skett, men lika med lantbruksstyrelsen finner jag angeläget, att medel finnas till förfogande för planens omedelbara genomförande, i vad på staten ankommer. Jag vill alltså biträda lantbruksstyrelsens förslag, att för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas ett anslag av 15,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för anordnande av kontroll över det runmärkta exportfläsket, vilken kontroll synes mig böra ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med den av lantbruksstyrelsen framlagda planen. Anslaget i fråga synes böra beviljas såsom reservationsanslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att **Hemställan.**

1) dels besluta, att en fond, benämnd statens fjäderfälånefond, skall inrättas, från vilken lån må utlämnas till ekonomiska föreningar med ändamål att främja avsättningen av ägg för anläggande, inrättande eller inköp av packerier samt lager- och konserveringslokaler för ägg med tillhörande inredning och teknisk utrustning eller för ombyggnad eller tillbyggnad av sådana packerier och lokaler eller ock för vidtagande i dylika av tekniska förbättringar,

dels medgiva, att lån ur statens fjäderfälånefond må utlämnas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder,

dels ock såsom kapital för statens fjäderfälånefond å riksstaten för budgetåret 1931/1932 bland utgifter för kapitalökning under rubrik statens utlåningsfonder anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

2) såsom organisationsbidrag för andelsrörelsens utveckling på fjäderfäskötselns område för budgetåret 1931/1932 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor; samt

3) för anordnande i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder av kontroll över fläskexporten för budgetåret 1931/1932 under nionde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 204.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.